

การชดเชยตัวประกอบกำลังไฟฟ้า

กำลังไฟฟ้า

---

1. กำลังไฟฟ้าจริง (Active Power) W

- เกิดจากโหลดความต้านทาน

2. กำลังไฟฟ้ารีแอกทีฟ (Reactive Power) Var

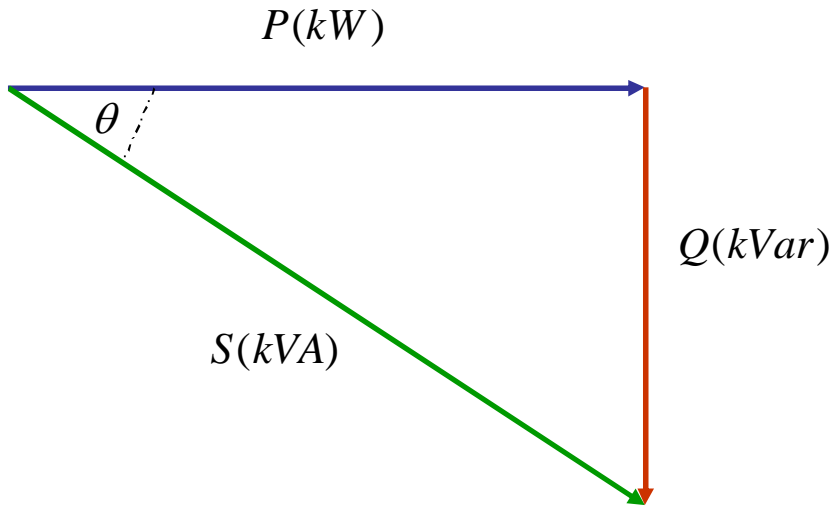
- เกิดจากโหลดตัวเหนี่ยวนำ และ ตัวเก็บประจุ

3. กำลังไฟฟ้าปรากฏ (Apparent Power) VA

- ผลรวมทางเวกเตอร์ของกำลังไฟฟ้าจริง และ กำลังไฟฟ้ารีแอกทีฟ

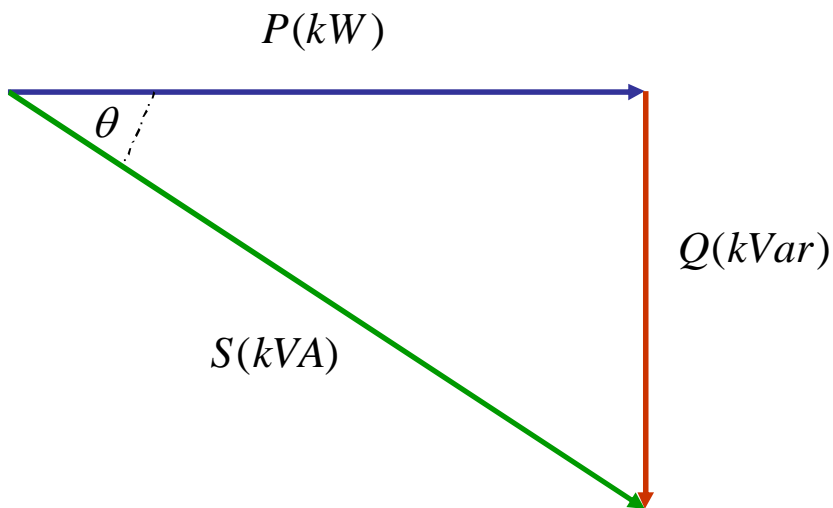
สามเหลี่ยมกำลังไฟฟ้า (Power Triangle)

ตัวประกอบกำลังไฟฟ้า (Power Factor)

P.F. = $\cos \theta$ = $\frac{P}{S}$ (มีค่าระหว่าง 0 - 1)

ตัวประกอบกำลังไฟฟ้า

- เป็นตัวบอกประสิทธิภาพการใช้งานของระบบไฟฟ้า
- PF สูง (ใกล้ค่า 1 หรือ 100%) → ระบบมีประสิทธิภาพดี
- PF ต่ำ (ใกล้ค่า 0 หรือ 0%) → ระบบมีประสิทธิภาพต่ำ

ผลของตัวประกอบกำลังไฟฟ้าต่ำ

- ทำให้ต้องค่า S มากขึ้น โดยที่ได้ประโยชน์จากค่า P เท่าเดิม

ต้องมีการสำรองกำลังไฟฟ้ามากขึ้น

จำนวนโรงผลิตไฟฟ้ามากขึ้น

P (kW)	P.F. (%)	มุม P.F. (องศา)	$S = P/P.F.$ (KVA)	$I = S / V$ (A)	ขนาดสาย ตร.มม.
30	100	0	30	78.9	35
30	90	25.8	33.3	87.6	35
30	80	36.9	37.5	98.7	50
30	70	45.6	42.9	112.9	50
30	60	53.1	50	131.6	70
30	50	60	60	157.9	95

สรุป ผลของตัวประกอบกำลังไฟฟ้าต่ำ

1. เจ้าของสถานประกอบการต้องเสียค่าปรับ จากการที่ P.F. ต่ำ ให้อำนาจการไฟฟ้าฯ ทุกเดือน
2. หน่วยการใช้ไฟฟ้า (kWh) ต่อเดือน เพิ่มขึ้น (เนื่องจากกำลังสูญเสียในสายจากกระแสเพิ่มขึ้น)
3. อาจเกิดปัญหาแรงดันตก
4. ขนาดสายไฟ หม้อแปลงไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้าต่างๆ มีขนาดใหญ่ขึ้น
5. ถ้าใช้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าจ่ายไฟเอง ค่าใช้จ่ายในการเดินเครื่องจะสูง

การคิดค่าปรับของการไฟฟ้าฯ

กฟภ. จะเรียกเก็บค่าเพาเวอร์แฟคเตอร์ (P.F.) กับผู้ใช้ไฟฟ้า ประเภทที่ 3 กิจการขนาดกลาง ประเภทที่ 4 กิจการขนาดใหญ่ และ ประเภทที่ 5 กิจการเฉพาะอย่าง โดยจะคิดค่า P.F. จากค่ากิโลวาร์ สูงสุดเฉพาะในส่วนที่เกินจากร้อยละ 61.97 ของค่าความต้องการ พลังงานไฟฟ้าสูงสุดในอัตรา กิโลวาร์ละ 14.02 บาท (เศษของกิโล วาร์ถ้าไม่ถึง 0.5 กิโลวาร์ตัดทิ้ง ตั้งแต่ 0.5 กิโลวาร์ขึ้นไปคิดเป็น 1 กิโลวาร์)

วิธีการปรับปรุงตัวประกอบกำลังไฟฟ้า

โดยปกติตัวประกอบกำลังไฟฟ้าจะเป็นแบบล่าหลัง (Lagging) เนื่องจากโหลดส่วนใหญ่เป็นตัวเหนี่ยวนำ

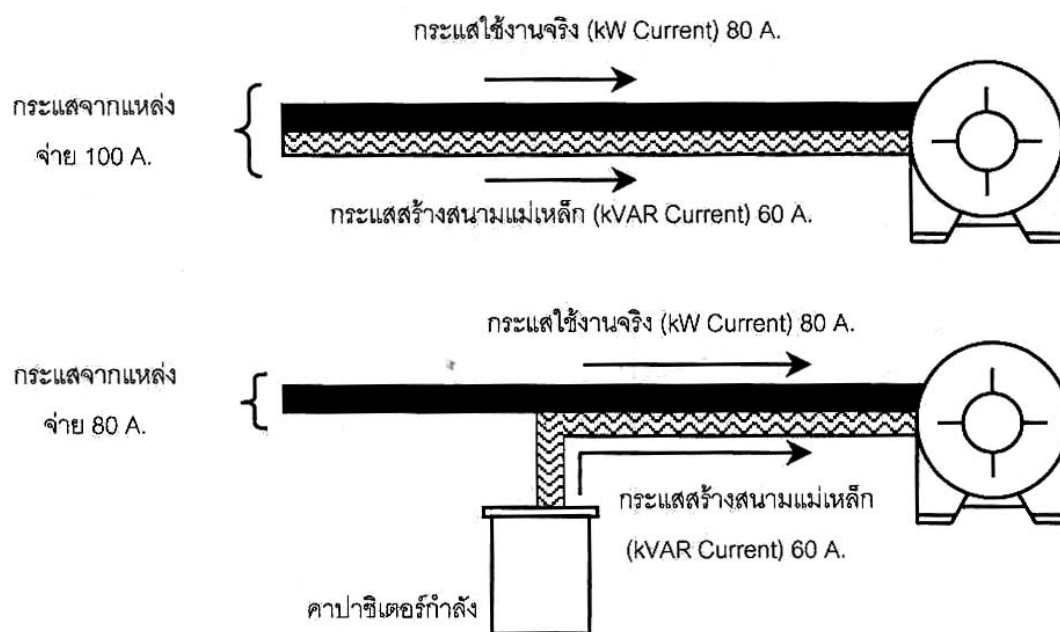
สามารถปรับปรุงตัวประกอบกำลังไฟฟ้าได้โดยใช้

- ติดตั้งตัวเก็บประจุ (Capacitor Bank)
- ติดตั้งมอเตอร์ชนิดซิงโครนัส (Synchronous Motor)

ชุดตัวเก็บประจุ (Capacitor Bank)

การทำงานของชุดตัวเก็บประจุ

มอเตอร์ชนิดซิงโครนัส (Synchronous Motor)

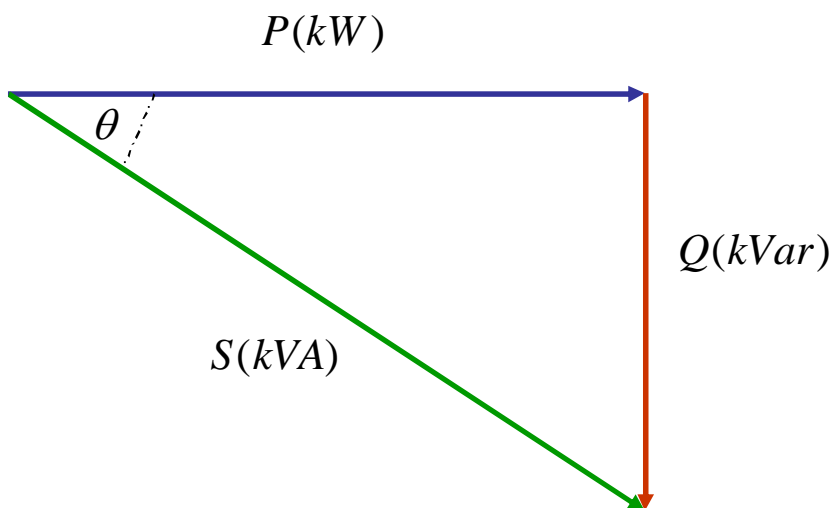

1000 HP

การคำนวณหาตัวเก็บประจุ

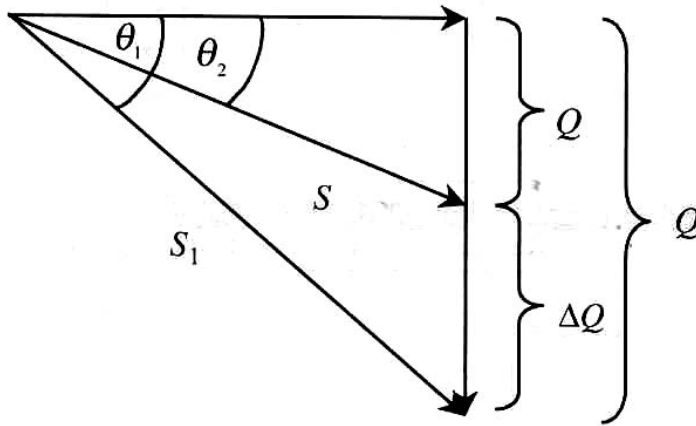
ขนาดตัวเก็บประจุ หาได้จาก

$$Q = P \times \tan \theta$$

Q - ขนาดตัวเก็บประจุ (kVar)
 P - ขนาดพิกัดโหลด (kW)

ขนาดของตัวเก็บประจุ

โดยทั่วไปจะอยู่ระดับ 85% - 95%

P = ค่ากำลังไฟฟ้าจริงของโหลด
 Q_1 = ค่ากำลังไฟฟ้าเสมือนก่อนปรับปรุง
 Q_2 = ค่ากำลังไฟฟ้าเสมือนหลังปรับปรุง
 S_1 = ค่ากำลังไฟฟ้าปรากฏก่อนปรับปรุง
 S_2 = ค่ากำลังไฟฟ้าปรากฏหลังปรับปรุง
 ΔQ = ขนาดของคาปาซิเตอร์ที่นำมาใช้
 $\Delta Q = Q_1 - Q_2$

ก่อนปรับปรุงตัวประกอบกำลังไฟฟ้า

$$Q_1 = P \times \tan \theta_1$$

ก่อนปรับปรุงตัวประกอบกำลังไฟฟ้า

$$Q_2 = P \times \tan \theta_2$$

ขนาดของตัวเก็บประจุที่นำมาติดตั้ง

$$\begin{aligned} Q_c = \Delta Q &= Q_1 - Q_2 \\ &= P \times (\tan \theta_1 - \tan \theta_2) \end{aligned}$$

ตัวอย่างที่ 1

หม้อแปลงลูกหนึ่ง จ่ายไฟให้โหลด 1000 kW และ โหลดมีค่า P.F. = 0.7 จะต้องใช้หม้อแปลงขนาดกี่ kVA ในการติดตั้ง

ถ้าต้องการปรับปรุงโหลดให้มี P.F. เป็น 0.9 จะต้องใช้ตัวเก็บประจุขนาดกี่ kVar และหม้อแปลงจะเหลือกำลังสำรองเท่าไร

ก่อนปรับปรุง P.F.

$$\theta_1 = \cos^{-1} 0.7 = 45.57^\circ$$

หลังปรับปรุง P.F.

$$\theta_2 = \cos^{-1} 0.9 = 25.84^\circ$$

ขนาดตัวเก็บประจุ

$$\begin{aligned} Q_c &= P \times (\tan \theta_1 - \tan \theta_2) \\ &= 1,000 \times (\tan 45.57^\circ - \tan 25.84^\circ) \\ &= 535.82 \text{ kVar} \end{aligned}$$

ขนาดหม้อแปลงไฟฟ้า

$$\cos \theta = \frac{P}{S} \longrightarrow S = \frac{P}{\cos \theta}$$

ก่อนปรับปรุง P.F.

$$\begin{aligned} \text{ขนาดหม้อแปลง} &= \frac{1,000}{0.7} \\ &= 1,428.57 \text{ kVA} \end{aligned}$$

** เลือกใช้หม้อแปลงไฟฟ้าขนาด **1,500 kVA**

หลังปรับปรุง P.F.

$$\begin{aligned} \text{ขนาดหม้อแปลง} &= \frac{1,000}{0.9} \\ &= 1,111.11 \text{ kVA} \end{aligned}$$

** เลือกใช้หม้อแปลงไฟฟ้าขนาด **1,250 kVA**

** ถ้าใช้หม้อแปลงขนาดเดิม (1,500 kVA) จะทำให้เหลือกำลังสำรอง / จ่ายโหลดได้มากขึ้น

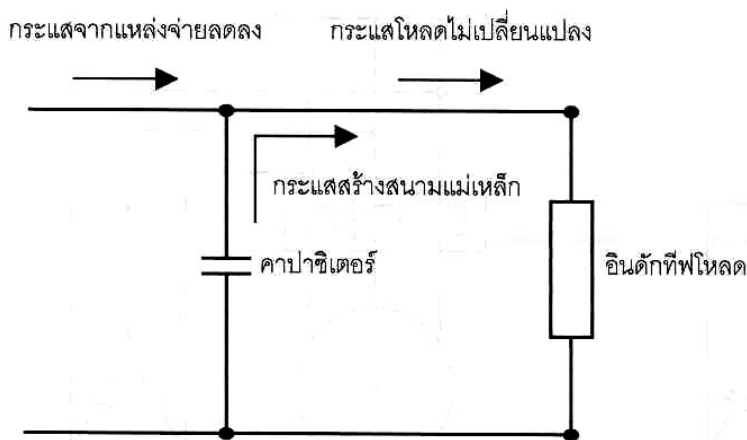
$$= 1,428.57 - 1,111.11$$

$$= \mathbf{317.46 \text{ kVA}}$$

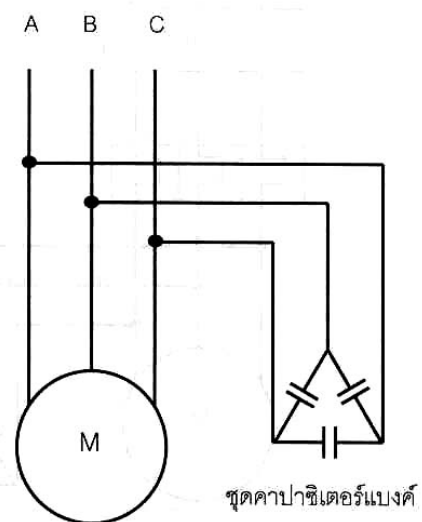
ประโยชน์ที่ได้จากการปรับปรุงตัวประกอบกำลังไฟฟ้า

1. ไม่ต้องเสียค่าปรับให้กับการไฟฟ้าฯ เนื่องจากค่า P.F. ต่ำ
2. ช่วยลดกระแสในระบบไฟฟ้า
3. ช่วยลดกำลังไฟฟ้าสูญเสียในหม้อแปลงไฟฟ้า
4. ช่วยลดแรงดันตกในระบบไฟฟ้า
5. ช่วยเพิ่มกำลังสำรองให้กับระบบไฟฟ้า
6. ทำให้ระบบสามารถจ่ายโหลดที่เป็นกำลังไฟฟ้าจริงได้มากขึ้น

รูปแบบการติดตั้งตัวเก็บประจุ

1 เฟส

3 เฟส

ตำแหน่งการติดตั้งตัวเก็บประจุ

อาจแบ่งจุดที่จะทำการติดตั้ง ได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

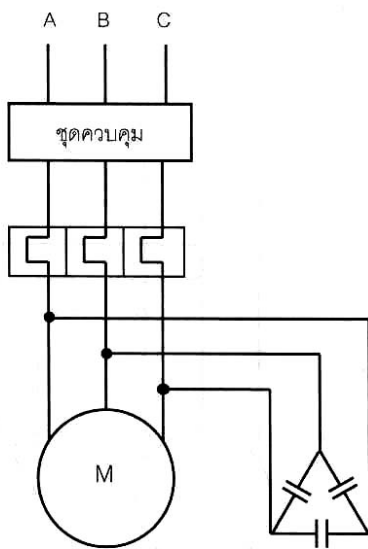
1. การปรับปรุงที่โหลดแต่ละตัว (Individual Compensation)
2. การปรับปรุงที่กลุ่มของโหลด (Group Compensation)
3. การปรับปรุงที่ศูนย์กลางของโหลด (Central Compensation)

การปรับปรุงที่โหลดแต่ละตัว

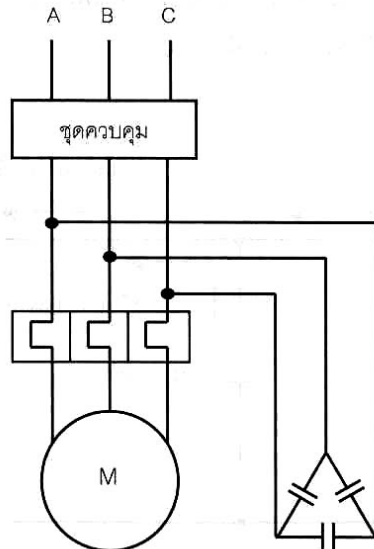

- เป็นการติดตั้งที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด
- การลงทุนสูง เนื่องจากต้องติดตั้งเป็นจำนวนเท่ากับโหลด
- มักใช้กับโหลดพวกหลอดฟลูออเรสเซนต์และมอเตอร์ไฟฟ้า

การปรับปรุงที่โหลดแต่ละตัว

กระแสที่ไหลผ่านรีเลย์จะลดลง

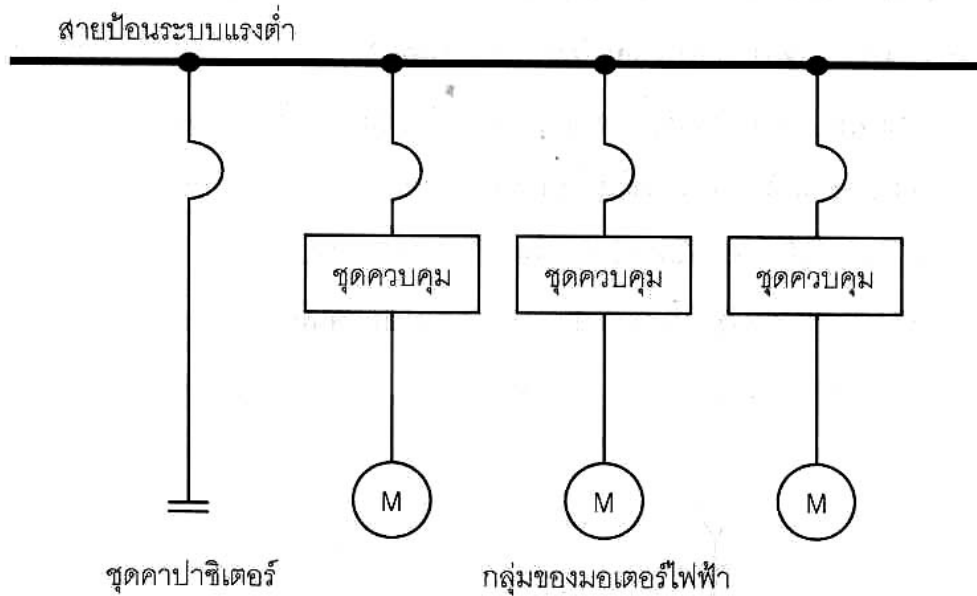
กระแสที่ไหลผ่านรีเลย์ทำเคิม

การปรับปรุงที่กลุ่มของโหลด

- ใช้ตัวเก็บประจุชุดเดียว ต่อเข้ากับโหลดหลายๆตัว
- ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งลดลง
- ถ้าโหลดในวงจรเปลี่ยนแปลง → ควบคุมค่า P.F. ให้คงที่ได้ยาก
- ต้องมีการติดตั้งเซอร์กิตเบรกเกอร์สำหรับตัวเก็บประจุโดยเฉพาะเพิ่มเข้าไปอีก

การปรับปรุงที่กลุ่มของโหลด

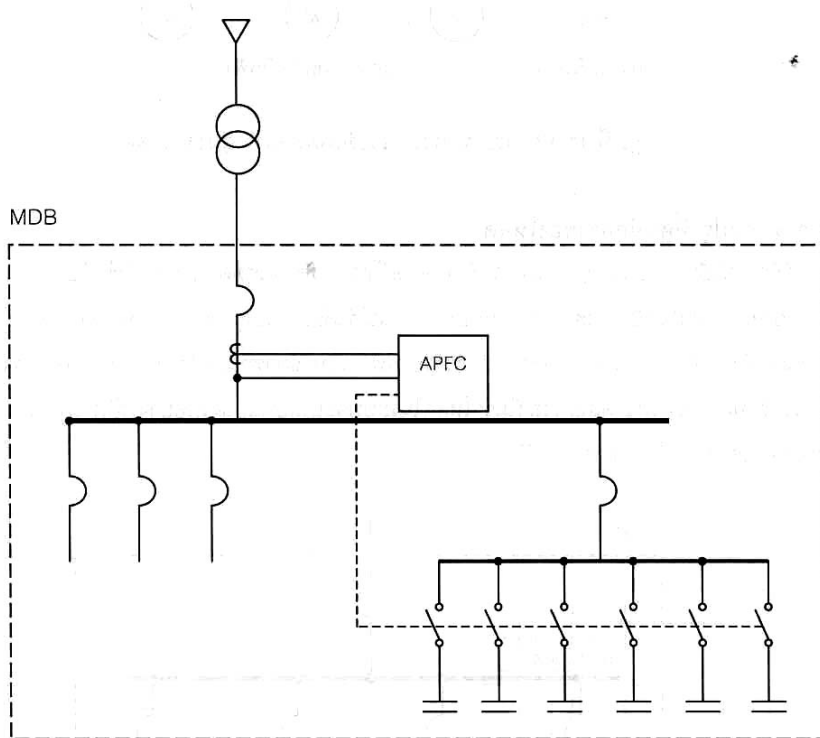

การปรับปรุงที่ศูนย์กลางของโหลด

- ติดตั้งตัวเก็บประจุที่บริเวณตู้ MDB
- มีเครื่องควบคุมตัวประกอบกำลังไฟฟ้า แบบอัตโนมัติ คอบตรวจสอบและสั่งให้ ตัด-ต่อ ตัวเก็บประจุเข้ากับระบบ
- นิยมใช้กันมาก เนื่องจากสะดวก
- แต่ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งจะสูงกว่าวิธีอื่นๆมาก

การปรับปรุงที่ศูนย์กลางของโหลด

เครื่องควบคุมตัวประกอบกำลังไฟฟ้าแบบอัตโนมัติ

- Automatic Power Factor Controller (APFC)

PFC

- จำนวน Output ที่ใช้ควบคุมจำนวน Step ของ คาแพซิเตอร์
- แรงดันพิกัดที่เหมาะสม
- ตั้งเวลาในการควบคุมการเปิด-ปิดวงจรได้
- เมื่อไฟฟ้าดับควรมีระบบเปิดวงจรคาแพซิเตอร์ แมงค์ทั้งหมดออกจากระบบ

การออกแบบสำหรับสถานประกอบการ

ประเภทอุตสาหกรรม	P.F. (%)	ประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า	P.F. (%)
ชิ้นส่วนรถยนต์	75-80	แอร์คอมเพรสเซอร์	
โรงเบียร์	75-80	-มอเตอร์ภายนอก	75-80
ซีเมนต์	80-85	-มอเตอร์แบบปิดผนึก	50-80
เคมี	56-75	เครื่องเชื่อมแบบอาร์ก	35-60
เหมืองถ่านหิน	65-80	เครื่องเชื่อมแบบความต้านทาน	40-60
เสื้อผ้า	35-60	เครื่องจักร	40-65
ชุบหรืออบโลหะด้วยไฟฟ้า	65-70	เตาเผาแบบอาร์ก	75-90
หล่อโลหะ	75-80	เตาเผาแบบเหนียวน้ำ	100
ตีหรือเผาเหล็ก	70-80	เครื่องปั๊มโลหะ	
โรงพยาบาล	75-80	-ธรรมดา	60-70
เครื่องจักร	60-65	-ความเร็วสูง	45-60
โลหะการ	65-70	เครื่องพ่นสี	60-65
อาคารพาณิชย์	80-85	เครื่องทอผ้า	
สี	55-65	-เครื่องเดียว	60
พลาสติก	55-70	-หลายเครื่อง	70
ทอผ้า	65-70	บัลลาสต์	50

ขนาดและพิกัดของอุปกรณ์ในการติดตั้งตัวเก็บประจุ

ขนาดกระแสของสายไฟฟ้า

- ต้องมีขนาดกระแสไม่น้อยกว่าร้อยละ 135 ของพิกัดกระแสของตัวเก็บประจุ
- หากตัวเก็บประจุต่อกับวงจรมอเตอร์ ตัวนำของวงจรตัวเก็บประจุต้องมีขนาดกระแสไม่น้อยกว่า 1/3 ของขนาดกระแสของสายวงจรมอเตอร์ แต่ทั้งนี้ ขนาดกระแสของตัวนำต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 135 ของพิกัดกระแสของตัวเป็นประจุ

การป้องกันกระแสเกิน

ก. ตัวเก็บประจุแต่ละชุด ต้องมีเครื่องป้องกันกระแสเกินที่ตัวนำทุกสายเส้นไฟ

ยกเว้น กรณีที่ตัวเก็บประจุต่อไว้ทางด้านโหลดของเครื่องป้องกันการใช้งานเกินกำลังของมอเตอร์

ข. พิกัดหรือขนาดปรับตั้งของเครื่องป้องกันกระแสเกินต้องให้ต่ำที่สุดเท่าที่จะให้ตัวเก็บประจุชุดนั้นต่อใช้งานได้

ค่าปรับตั้งโดยทั่วไปของอุปกรณ์ป้องกันกระแสเกิน

อุปกรณ์ป้องกันกระแสเกิน	ขนาดปรับตั้ง (ร้อยละของกระแสตัวเก็บประจุ)
ฟิวส์	165
เซอร์กิตเบรกเกอร์	150

กระแสตัวเก็บประจุ

$$I_C = \frac{Q_C}{\sqrt{3} \times V_L}$$

เครื่องปลดวงจร

ก. ต้องติดตั้งเครื่องปลดวงจรในทุกสายเส้นไฟของตัวเก็บประจุแต่ละชุด

ยกเว้น ตัวเก็บประจุต่อไว้ทางด้านคผลของเครื่องป้องกันการใช้งานเกินกำลังของมอเตอร์

ข. เครื่องปลดวงจรต้องปลดทุกสายเส้นไฟพร้อมกัน

ค. เครื่องปลดวงจรต้องปลดตัวเก็บประจุออกจากวงจรในสภาพการใช้งานปกติได้โดยเครื่องปลดวงจรไม่เสียหาย

ง. พิกัดกระแสของเครื่องปลดวงจรต้องไม่น้อยกว่า**ร้อยละ 135** ของพิกัดกระแสของตัวเก็บประจุ

ตัวอย่าง การติดตั้งอุปกรณ์ในชุดตัวเก็บประจุ

